

Fólkaræði — demokrati V

Valfrælsi

Seinasti partur av greinarøð hjá Høgna av Heiði

Um okkara umboðandi fólkaræði sigst, at vit velja okkum eitt umboð at sita í lögtinginum og røkja áhugamál okkara. Í staðin fyri at siga »velur«, kanst tú eisini siga, at tú letur atkvøðu tina í varðveitslu, eins og tú letur grannanum hjalslykilin í varðveistlu, sakføraranum sak tina, ella bankanum pening tin. Tú letur myndugleika og vald frá tær og

hefur latið limagjald (les: skattskylduga inntøku) fyri at sleppa undan ábyrgdini, men eins og við viðurskiftunum við bankanum og tilikum, verður ábyrgdar- og viðvirkanarloysið fylgt av tøvandi innlíti.

Lagt út soleiðis verður politiska valið ikki ein háttur at fáa atkvøðu sína at geva ljóð, men at fáa hana færa flesta ígjøgnum

um teir vandar, tú veistst eru, men hevur givið upp at seta teg inn í og greiða. Heilagsta vanagerðin hjá sokallaða »umboðandi« fólkaræðinum: valið av »umboðsfólki«, verður so stutt massasjónarverkstaður fólkaræðisins. Ivaleyst kenst ein framviðferðandi kensla av lætta og frígirring frá ábyrgdini, men tað einasta frælsi er undansleppingin — frá

viðvirkni, innlíti og valdi. Stikið millum tann einstaka og stýrið er soleiðis hattað, at bert professionelli politikarar (sakførarin) dugir at smoyggja sær út og inn millum stikmeskarar. Men fremmandakenslan fyri hesum »umboðsfólkunum« og teirra »øki« slær alsamt út í misálit og viðhvort beinleiðis vanvirðing. Tey valdu »umboðini«, ið skuldu ætlast at skilja og røkja fólksins áhugamál, bera seg bráðliga at fyri sama fólki, sum vóru »umboðini« sendifólk og tikin í eið av júst teirri samfelagsskipan, sum tey áttu at borið seg kritiskt og konstruktívt at fyri: »Umboðini«, politikararnir, halda upp at við at umboða veljararnar, og fara at umboða seg sjálvi, sum lögdu tey fram eitt gott hugskot. Og soleiðis verður rituela fjartkenda fólkaræðið hildið uppi — sum hin tryggasti skansi imóti øllum frá nærsøknunum fólkaræði til kollveltung. Sæð frá einum ávisum sjónarmiði er hetta eitt fólkaræði í svárustu kreppu ella deyðsbardaga.

Hvussu kann hesin standur fyrirbyrgjast? — Fyrst er at viðmerkja, at politiskt virkseimi (sum tykist ógvuliga sjónskt nógvastaðni í peningavaldsins londum) als ikki merkir tað sama sum politiskt vald: Tær mót-mælisrørslur, ið eru kyknadar upp seinastu árin, eru gott dømi um politiskt virkseimi, men sum er kveikt av einum máttloysi mótvegis stovnaðu umboðskanalunum í peningastýrda samfelagnum. (Hetta má tó ikki skiljast sum um eg eri imóti tilikum fjølbroyttum politiskum virkseimi. Tvørturímóti!)

Men: Vit mugu gera okkum greitt, at virðið av politiskum virkseimi má ikki bert metast eftir móguleikanum at seta sjónarmið fram, men meira eftir móguleikanum at náa veruligum úrslitum.

Uttan hetta virði er fólkaræði ikki nógv vert. Fyri at politiska virkseimið kann fáa tilíkt virði — soleiðis at álitislyv millum veljarar og vald (ið slær út sum veljarlíkasæla) verður fyrirbyrgt — mugu veljararnir hava eftirlit við teimum valdu, krevja frágreiðing frá teimum, og um neyðugt skifta tey út í valskeiðnum! Hetta er veruleiki í londum arbeiddandi fólksins.

Sostatt eigur virðið av fólkaræði eisini at metast eftir, í hvønn mun lyfti, ið verða givin undan einum vali til at vinna atkvøður uppi, samstarva tí

politikki, ið ríkin verður eftir valið.

Statsapparatið skal vera fólksins umboð, ikki peningavaldsins. Í londum peningavaldsins er tingið ofta bert ein táta, eins og neyðtrongdu verakfeløgini (les: verkasölufeløgini). Gjældur verður gjørt burtur úr rættindum arbeiddandi fólksins: Í staðin fyri at tosa um atvoldina til stóðugt afturvendandi kreppuna í hesum londum, verður mikið kávalet og hóvastak gjørt burtur úr villingarsonu avleiðingunum av hesari kreppu.

Eg ætli nú at nema við eitt serliga viðkvæmt evni:

Eins og mest sum øll útbúgving nú á døgum al oftast er avgerandi fyri livsframtekini hjá kvinnu og manni, í arbeiði og mentan, er útbúgvingin eisini avgerandi fyri fólksins hugsannarligu menning, ið ger tað fort fyri at taka eina skilgøða stöðu og áskoðan um livið, eitt nú sína politisku meining. Fyri at øll menniskju so stutt skulu eiga sama móguleika at menna seg sjálvan, má útbúgving vera eini mannarættindi — uttan mun til peningaogn. Har peningaogn ger, at bert ein mógvandi minniluti hevur ráð til at búgva seg út og taka stig í vinnulivinum, er frælsið og fólkavaldið avmarkað til bert hesi.

Ikki er alt sagt enn.

Nógv peningavaldið samfeløg hava bygt eina stásiliga ókeypis útbúgvingarskipan, ið tykist at bjóða næmingunum allan grundleggjandi kunnleika, ið skuldi lætt teimum flogið ígjøgnum livsins fløkjur. Er hetta veruleiki? Var hetta so, at allur grundleggjandi kunnleiki stóð næmingunum í boði, tað átti eg — fyri at taka meg sjálvan sum dømi — ikki at verið noyddur út um skúlan (sum higartil hevur verið mitt mesta liv) fyri at leita eftir kunnleika, og soleiðis mest sum av tilvild finna mína hugsannarligu og politisku sannføring: Ta livslærana, ið mær tykir vera besta amboð til at skilja samfelagsliga veruleikan, og sum samstundis er ein vitska, ið er neyðug at eiga fyri at broyta gongdina til eitt nýtt samfelag:

Eitt samfelag, har valdið ikki er eitt fremmandagjort element, men verður umsitandi og nýtt av teimum, sumv aldið fevnir um og rakar! — Hetta er fólkaræði.

Hetta er reyði traðurin í verbum Karl Marxar. Tískil er hann altíð nýmótans.

Sum sagt, eri eg eitt vitni um, at tilíkur kunnleiki, um verkafólkaræði, fólkaræði á arbeiðsplássunum o.a., als ikki verður borin fram, ei heldur kjakast um á útbúgvingarstovnum okkara, — enná ikki á samfelagsdeildini uppi í landsins »mentannarháborg«, á, eya meg! — Kommunistareidur?

Møgn og tvælt! Útbúgvingarskipanin í peningavaldsins londum er enn — eins og Scherfig visti í fyri hálfari öld síðani — sum peningavaldinum hóvar, hattað eftir landsins ráðandi samfelagsskipan: ein endaleys, fúl háðan av stríði, livi og mentan arbeiddandi fólksins, og samstundis ein krögvun av móguleikum og rættindum tess. Soleiðis fer enn eitt ættarlið óupplýst og óbúgvíð á val at velja millum flokkar, ið allir umboða peningavaldið.

Tað sæst á øllum brøgdum, at hugtakið »fólkaræði« kann tambast sera nógv, og ikki var mín ætlan at kanna mær einkarrætt á útleggingini av tí. Tvørturímóti er eitt sakligt kjak altíð gagnligt fyri báðar partar.

Kanska kunnu vit semjast um, at fólkaræði ikki er nakar gandaformur, men ein livsformur, sum fevnir um tað mesta. Eitt er so vist: Fólkaræði og frælsi — tað finst ikki undir hvørjum steini.

Høgna av Heiði
A sumri 1982

Várgleði

Várgleði byrjar aftur mikudagin kl. 16.00 í KFUK.
(Allar gentur eru vælkomnar).

KFUK

Mikukvöldið kl. 19.00 hava vit kvøldsetu í KFUK.
(Allar kvinnur eru vælkomnar).

D. M. S.

D. M. S. hevur fund hósadagin kl. 15.30 í KFUK.

KFUK skótar og tittlingar í Havn

Byrjað verður aftur hósadagin í KFUK. Bæði tittlingaliðini møta kl. 18.00, og bæði skótaliðini kl. 19.00.

Nýggir skótar og tittlingar eru vælkomnir. Nú taka vit tittlingar frá 7 ára aldri.

Føroya KFUK skótar

Landsfundurin verður í KFUK í Havn vikuskiftið 21.—22. august.

Atlant**ARBEIDSKLÆDIR**

Atlant borgar fyri góðskuni

**Gøtu
KLÆDNAVIRKI PF**